

Натисніть тут, щоб

КУПИТИ КНИГУ НА САЙТІ

або

замовляйте по телефону:

(0352) 28-74-89, 51-11-41

(067) 350-18-70

(066) 727-17-62

СВІТОВА ЛІТЕРАТУРА

Посібник-хрестоматія

8 клас

*Схвалено Міністерством освіти і науки України
для використання у навчально-виховному процесі*

ТЕРНОПІЛЬ
БОГДАН

ББК 83.3я721
УДК 075.3
3-45

Рецензенти:

Грибчук І. С. — кандидат філологічних наук, доцент

Николин М. М. — кандидат педагогічних наук, вчитель-методист

*Схвалено комісією з зарубіжної літератури Науково-методичної ради з питань освіти
Міністерства освіти і науки України для використання у навчально-виховному процесі
(протокол №5 від 26.08.2008 р.)*

Світова література. 8 клас. Посібник-хрестоматія./
3-45 Автор-упорядник Щавурський Б.Б. —
Тернопіль: Навчальна книга—Богдан, 2012.— 328 с.
ISBN 978-966-10-2548-5

Даний посібник-хрестоматію укладено відповідно до програми Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України “Світова література. 5–11 класи”.

У посібнику подано кращі україномовні переклади всіх запропонованих Програмою творів світових авторів, основні відомості про їх життєвий і творчий шлях, а також необхідні відомості з теорії літератури.

Кращому осмисленню учнями прочитаних творів сприятиме система різно-рівневих завдань та запитань і багатий ілюстративний матеріал.

Для учнів 8-их класів та вчителів світової літератури.

ББК 83.3(0)я 721
УДК 075.3

*Í õî ðî í ý° ò üñý çàêî í î ï ï ðî ààð î ðñüêâ ï ðàâî.
Æî äî à -àñð è í à ààí í äî àè ààí í ý í à ï î æ à áóð è àè èî ðè ñò àí à -è à²üð äî ðàí à
à áóüü-ýêî ï ó àè äæýä³ áäç äî çàí èó ààð í ðà -è àè ààâî èðð àà.*

© Ù àâððñüèèé Á.Á., 2008
© Ààñàèèèèè Á.Á., õáä. í ðî ðî èâî í ý, 2008
© Í àà-æèüí à èí è àà — Áí ääâí , ï àèàò,
õóâî æí° í ðî ðî èâî í ý, 2012

ISBN 978-966-10-2548-5

Умовні позначення

 — відтворюємо

 — аналізуємо

 — творимо

ВСТУП

ХУДОЖНЯ ЛІТЕРАТУРА ЯК МИСТЕЦТВО СЛОВА

Художня література як вид мистецтва, у якому слово виступає головним засобом образного відтворення життя, постала на ґрунті усної народної творчості (фольклору). Джерелами виникнення літератури є пісня, казка, героїчний епос, які після появи писемності формують основу для розвитку писемної літературної творчості. Художня література є найбільш різнобічним видом мистецтва, вона яскраво і багатогранно відображає життя, передає найтонші відтінки духовного світу людини.

Слово як першоелемент художньої літератури має не лише смислову, а й естетичну функцію, оскільки воно не тільки повідомляє щось р^озумові, а й впливає на почуття своєю неповторністю, образністю, звуковою організацією, ритмом. Знайомлячись із шедеврами світової літератури, ми розвиваємо власне чуття мови, розширюємо світогляд, опановуємо нелегке мистецтво слова. Цю тему, тобто тему прекрасного, тему величезної сили “святого мистецтва”, розкрив видатний англійський поет Вільям Вордсворт (1770–1850) у сонеті “До прекрасного”¹:

¹ Переклад М. Стріхи

Святе мистецтво! В пензлі чи пері
Є сила дати вічність кожній рисі
Хмарини, що пливе в небесній висі,
Веселих промінців химерній грі;—

Вони спиняють порух віт вгорі
І подорожніх, що ідуть у лісі,
І корабель, що при скелястім мисі
Навік в заливі кинув якорі.

Дитя весни, і літа, й падолисту,
Що вірно тчуть ясну твою окрасу,
Мистецтво, ти даруєш благодать.

І стримане, просте, хоч повне змісту,
Ти вмієш вирвать мить із плину часу
І в ній божисту вічність передать.

Відколи існує художня література, духовна спадщина кожного народу збагатилася численними творами майстрів красного письменства. Дослідженням життєвого та творчого шляху письменників, аналізом їхніх книг, виявленням і теоретичним узагальненням основних напрямів у розвитку світової словесності займається літературознавство — низка наукових дисциплін про суть та функціонування художньої літератури в суспільстві, система наукових знань про мистецтво слова. Літературознавство — ще доволі молода наука. Воно виокремилося у відносно самостійну галузь знань наприкінці XVIII — на початку XIX ст. і традиційно об'єднує три провідні наукові дисципліни: теорію літератури, історію літератури та літературну критику. В процесі вивчення курсу зарубіжної літератури ви, певна річ, глибше познайомитеся з кожною із цих дисциплін. Проте чи не найчастіше вам доведеться мати справу з історією літератури, яка досліджує зародження, розвиток і зміну літературних напрямів і художніх стилів, їх взаємодію з розвитком суспільства та його культури, вивчає життя і творчість письменників, намагаючись виявити внутрішні закономірності літературного процесу.

Історики літератури описують перебіг літературно-мистецького життя, розкривають значення творчості письменників, окремих творів у розвитку національних літератур, у яких віддзеркалюється самотність культури того чи іншого народу, втілюються особистісні, епохально-історичні та загальнолюдські цінності.

Особливу роль у функціонуванні світового літературного процесу відіграє мистецтво художнього перекладу — відтворення засобами рідної мови особливостей іншомовного літературного тексту у нерозривній єдності його змісту і форми. Кожна перекладена книга — це своєрідна цеглина у фундаменті загальнолюдської культури, послання в майбутнє, у якому не повинно бути чвар та ненависті.

Українське письменство може пишатися своїми здобутками на нелегкій ниві художнього перекладу: свій внесок у збагачення скарбниці відтворених рідною мовою шедеврів світової літератури зробили як наші класики (Т. Шевченко, І. Франко, Леся Українка), так і письменники XX століття (П. Тичина, М. Рильський, М. Бажан, В. Мисик, М. Лукаш, Г. Кочур та ін.).

20

“Сеньйори! — Карл промовив, — тож самі ви
Того з моїх баронів оберіте,
Хто передасть послання в Сарагосу”.
Роланд озвавсь: “Хай Ганелон, вітчим мій!¹
Мудрішого барона ми не знайдем!”
Схвалили франки: “Справиться як слід він!”
Граф Ганелон наляканий був дуже,
У гніві скинув він куничу шубу,
Зоставсь на ньому лиш каптан шовковий.
Обличчя горде, променисті очі,
Могутня постать і широкі груди —
На нього задивилися присутні.
Роланду крикнув: “Звідки злість подібна?”
Відомо всім, безумцю, твій вітчим я,
На смерть мене ти шлеш до Сарагоси!
Якщо pomoже Бог мені вернутись,
Тобі таку я помсту приготую,
Що до кінця життя ти не забудеш!”
Роланд всміхнувсь: “В тобі вирує гордість!
Всі знають, що погроз я не боюся,
Та посланцем повинен бути мудрий.
Якщо король накаже — сам поїду!”

¹ Роланд сам називає себе пасербом Ганелона. За однією версією Роланд був сином Берти, сестри Карла і Мілона; вдруге Берта вийшла заміж за Ганелона. За іншою — сином Карла, який мав зв'язок з сестрою Гіслою, пізніше вона вийшла заміж за Ганелона.

21

Розлютувався Ганелон: “Поїдеш?
Ти не васал мені, я ж не сеньйор твій.
Готовий я дістатись Сарагоси
І сповнити наказ суворий Карлів.
Я все зроблю, у разі ж небезпеки
Перетворю свій гнів великий в пекло!”
У відповідь Роланд лиш розсміявся.
Аой!

22

А Ганелон, почувши сміх Роланда,
Відчув страшну образу, біль у серці,
Що ледь не розірвалося від люті.
“Ненавиджу! — він скрикнув. —
Через тебе
В краю чужім я маю смерть спіткати
Без каяття! Володарю могутній!
Готовий виконати ваш наказ негайно!”

25

Правицею подав Карл рукавицю,
Та Ганелон в думках ще був далеко,
Й на землю рукавиця раптом впала.
“О, Боже правий! — франки закричали, —
Біду велику принесе посольство!”
Лиш буркнув граф: “Грядущий день покаже!”

32

Тримаючи за руку Ганелона,
Мавр до царя Марсілія наблизивсь.
“Хай Магомет і Аполлін, — він мовив, —
Боронять нашого царя довіку!
Ми Карлові послання передали.
Король же до небес зняв тільки руки
І Господа прославив у молитві.
Послав до нас вельможного барона,
Один він з наймогутніших у франків.
Хай скаже, що привіз — чи мир, чи війни”.
Цар згодивсь: “Слухаймо посла від франків!”
Аой!

43

“Мій любий Ганелоне, — цар відмовив, —
У світі кращої немає раті;
Я маю вже чотири сотні тисяч,
Щоб битися із Карлом, з його військом”.
Та заперечив граф: “Не зараз тільки,
Бо багатьох ви втратите невірних.
Облиште це безумство, будьте мудрі!
А Карлові скарбів пошліть ви стільки,
Щоб кожний з франків тільки здивувався.
Додайте ще заручників із двадцять.
Поверне Карл у Францію-красуню,
Позаду ж ар’єргард лишиться, мабуть,
З ним граф Роланд, племінник королівський
З відважним й мудрим Олів’єром разом.
Повірте, як помруть обидва графи,
Забуде Карл свою безмірну пиху
И навік бажання зникне з вами битись”.
Аой!

турний процес характеризується не лише художніми творами, а й літературною критикою, існуванням різних періодичних видань, епістолярною та мемуарною спадщиною тощо. Л. п. пов'язаний з історичним та суспільним розвитком, є невід'ємною частиною загального культурного процесу. Обґрунтування цього поняття здійснювалося протягом XIX – XX ст., а сам термін «літературний процес» виник лише у 20–30 рр. XX ст.

Національна література — література конкретної нації, країни, складова частина всесвітньої (світової) літератури. Література кожного народу має свою специфіку, національну самобутність, які виявляються у характерних тематично-проблемних тенденціях, певних традиціях, особливостях застосування конкретних жанрових форм, засобів художньої виразності тощо.

Поема (грец. ποίημα, від ποіεο — творю) — великий віршований твір епічного, ліричного або ліро-епічного характеру. Поема постала на ґрунті давніх і середньовічних пісень, сказань, епопей, що уславлювали визначні історичні події та яскраві героїчні характери. Первісна поема мала епічний характер і була пов'язана з міфологією (давньоіндійські поеми «Махабхарата» і «Рамаяна», поеми «Іліада», «Одіссея» Гомера, «Енеїда» Вергілія тощо).

Роман (франц. roman — романський) — один із жанрів епосу: великий за обсягом і складний за будовою прозовий (рідше — віршований) твір, у якому широко охоплені життєві події й докладно розкриті життєві долі багатьох людей у зв'язку з їх суспільними відносинами й побутовими обставинами. Роман може бути історичним, побутовим, філософським, психологічним тощо.

Рубаї (араб., буквально — четвертий) — у ліричній поезії народів Сходу вірш із чотирьох рядків (чотири-вірш), переважно філософського змісту, у якому римуються перший, другий і четвертий рядки (третій лишається не заримованим). Неперевершеним майстром рубаї вважається поет і вчений XI ст. Омар Хайям.

Сирвента, сирвентес (прованс. sirventes) — строфічна пісня у ліриці трубадурів XII–XIV ст. ст. на запозичену мелодію, в якій порушувалася громадянська і політична проблематика. Найвідомішим майстром сирвенти вважають провансальського трубадура Бертрана де Борна (близько 1140–1215). У XIV–XVI ст. сирвента стає жанром релігійної лірики у Провансалі та й загалом у Франції.

Сонет (італ. sonetto, від прованс. sonet — пісенька) — старовинна форма вірша із чотирнадцяти рядків, розбитих на два чотиривірші (катрени) і два тривірші (терцети), написаних п'яти- чи шестистопним ямбом. У так званому шекспірівському сонеті — три чотиривірші і один двовірш. Вперше сонетна форма виникла в Італії у XIII ст.

Строфа (від грец. strophe — поворот, зміна) — група рядків вірша, об'єднаних римою і певною інтонацією. На письмі строфи розділяються інтервалами.

Строфа з двох віршів називається двовіршем; з трьох — тривіршем, або терциною, а також терцетом; з чотирьох віршів — чотиривіршем, або катреном, з шести віршів — секстиною, з восьми — октавою.

Терцина (італ. terzina, від terzo — третій) — віршова строфа, що складається з трьох рядків, перший з яких римується з третім, а другий — з першим рядком уже наступної терцини (строфи). Широко застосовувалася Данте («Божественна комедія»), тому її нерідко називають Дантовою строфою.

Трагедія (лат. tragoedia, від грец. tragos — цап і ode — пісня) — драматичний жанр, що ґрунтується на гострому і непримиренному суспільному конфлікті, зображенні проблем людського буття, напруженої боротьби сильних характерів та пристрастей. При цьому трагічний герой часто гине. Втім фізична загибель героїв не є обов'язковою — іноді їм судилося духовна поразка або тяжкі страждання.

Трагедія виникла у Давній Греції в V ст. до н. е., у період занепаду родового ладу та становлення античної демократії. Джерелом виникнення трагедії були народні вистави, які відбувалися у дні свят на честь міфічного бога родючості й виноградарства Діоніса. Йому приносили в жертву цапа, співаючи жалібні пісні. Із цими сумними «цапопіснями» пов'язане походження терміну «трагедія».

Трагічне — одна з основних естетичних категорій, що характеризує нерозв'язний на даному етапі, дуже гострий суспільно-історичний конфлікт між героїчною особистістю і нездоланими темними силами.

ЗМІСТ

Вступ

<i>Художня література як мистецтво слова</i>	5
<i>Пам'ятки світової літератури</i>	7
Веди з Рігведи	8
Біблія (уривок)	12
Коран (вибрані сури)	43

Людина та її світ у давніх літературах

<i>Антична література як підґрунтя європейських літератур</i>	55
З давньогрецької літератури	57
Гомер	57
Ліада (уривки)	58
Одіссея (уривки)	77
Тіртеї	100
“Добре вмирати тому...”	100
Архілох	101
“Серце, серце...”	101
“Хліб мій на списі замішений...”	102
Сапфо	102
“До богів подібний...”	103
“Жереб мені випав такий...”	103
Анакреонт	104
“Принеси води...”	104
“Золотоволосий Ерот...”	105
Есхіл	106
“Прометей закутий” (уривок)	108
Софокл	111
“Антігона” (уривки)	112
<i>Давньогрецький театр. Народження трагедії й комедії</i>	115
Публій Вергілій Марон	118
“Енеїда” (уривки)	119
Квінт Гораций Флакк	127
“До Мельпомени”	129
“До Манлія Торквата”	129
Публій Овідій Назон	131
“Метаморфози” (уривок)	132
“Зима на чужині”	134

Жанрово-тематичне розмаїття
середньовічної літератури

<i>Середньовіччя як історично-культурна доба</i>	138
Із китайської лірики	139

<i>Своєрідність середньовічної китайської культури</i>	139
<i>Розквіт китайської літератури у VIII ст.</i>	139
Лі Бо	141
“Входжу в річку...”	142
“Печаль на яшмовому ганку”	143
Ду Фу	144
“При місяці згадую брата”	146
“Пісня про хліб і шовк”	146
Із персько-таджицької лірики	147
Рудакі	148
Газелі, рубаї, бейти	149
Омар Хайям	154
Рубаї	155
<i>Про рубаї</i>	158
Гафіз	160
Газелі	161
Із західноєвропейської поезії	163
<i>Середньовічна європейська лірика</i>	163
З лірики трубадурів	165
Джауфре Рюдель	165
Канцона	165
Бертран де Борн	168
Сирвента	168
<i>Із лірики вагантів</i>	171
Орден вагантів	171
Бідний студент	174
Безтурботна пісня	175
“Пісня про Роланда”	178
Аліг'єрі Данте	196
“Божественна комедія”	197

**Злет людського духу
в літературі доби Відродження**

Франческо Петрарка	218
Із “Книги пісень”	219
Джованні Боккаччо	222
“Декамерон” (вибрані новели)	223
Мігель де Сервантес Сааведра	242
“Премудрий гідальго Дон Кіхот з Ламанча” (І частина)	243
Вільям Шекспір	274
“Гамлет, принц Данський”	276
Сонети № 121, 130	320
<i>Словник літературознавчих понять</i>	321

Навчальне видання

Автор-упорядник
Щавурський Борис Богданович

Світова література
8 клас

Посібник-хрестоматія

Головний редактор *Б. Будний*
Редактори *Г. Осадко, Т. Риженко*
Художник *В. Басалига*
Верстка *І. Демків*

Підписано до друку 10.10.2011. Формат 70×100/16. Папір офсетний.
Гарнітура Таймс. Друк офсетний. Умовн. друк. арк. 26,65.
Умовн. фарбо-відб. 26,65. Обл.-вид. арк. 11,6.

Видавництво «Навчальна книга – Богдан»
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців
ДК №370 від 21.03.2001 р.

Навчальна книга – Богдан, а/с 529, м.Тернопіль, 46008
тел./факс (0352)52-06-07; 52-19-66; 52-05-48
publishing@budny.te.ua, office@bohdan-books.com
www.bohdan-books.com

ISBN 978-966-10-2548-5

